

شماره چاپ ۸۸

شماره ثبت ۸۴

جمهوری اسلامی ایران
مجلس شورای اسلامی

دوره نهم - سال اول

تاریخ چاپ ۱۳۹۱/۴/۷

یک شوری

لایحه حمایت از کودکان و نوجوانان

(در اجرای ماده «۱۴۰» آیین نامه داخلی مجلس شورای اسلامی)

کمیسیونهای ارجاعی

قضائی و حقوقی

اصلی:

آموزش و تحقیقات - اجتماعی - بهداشت و درمان -
شوراها و امور داخلی کشور - فرهنگی

فرعی:

معاونت قوانین

باسمه تعالی

شماره ۴۸۱۸۵/۵۴۷۹۹

تاریخ ۱۳۹۱/۳/۲۲

معاونت امور مجلس رئیس جمهور

هیأت وزیران در جلسه مورخ ۱۳۹۱/۳/۲۱ موافقت نمود:

لوائح مندرج در فهرست پیوست که به مهر «دفتر هیأت دولت» تأیید شده است، در دستور کار مجلس شورای اسلامی قرار گیرد.

محمد رضا رحیمی

معاون اول رئیس جمهور

شماره: ۴۳۲۸۵/۱۶۹۶۳۶

تاریخ: ۱۳۹۰/۸/۲۸

جناب آقای دکتر لاریجانی

رئیس محترم مجلس شورای اسلامی

لایحه «حمایت از کودکان و نوجوانان» که بنا به پیشنهاد قوه قضائیه در جلسه مورخ ۱۳۹۰/۵/۹ هیأت وزیران به تصویب رسیده است، جهت طی تشریفات قانونی به پیوست تقدیم می گردد.

محمود احمدی نژاد

رئیس جمهور

مقدمه توجیهی:

با عنایت به اینکه مقررات مربوط به کودکان و نوجوانان در تمامی کشورها به سرعت در حال گسترش می‌باشد و با توجه به آسیب‌های اجتماعی و معضلات نوظهور و در حال افزایش نظیر استثمار، سوءاستفاده، سوءرفتار و خشونت و همچنین مواردی از قبیل جنگ، بلایای طبیعی، تصادفات، امراض و بیماری‌هایی مانند ایدز و یا مواردی نظیر تغییر هویت، بی‌تابیتی، ناتوانی جسمی یا روانی و اختلال هویت جنسی و تأثیرات نامطلوب این گونه وضعیت‌ها بر کودکان و نوجوانان که سبب به وجود آمدن پدیده‌های ناهنجاری مانند کودکان کار، کودکان فاقد هویت یا نامرئی، کودکان خیابان، کودکان معارض قانون و یا کودکان قربانی جرم می‌گردد و با عنایت به عدم توانایی کودک در رویارویی و مقابله با خطرات و موقعیت‌های خطرزا و حتی‌گاه عدم شناخت وی از خطرات اجتماعی و نظر به اینکه عدم توجه به وضعیت و نیازهای خاص این دسته از اطفال و عدم سیاستگذاری افتراقی در جهت رعایت مصلحت و غبطه ایشان، علاوه بر تضییع حقوق کودک، ممکن است بزه‌دیدگی یا بزهکاری ثانویه کودک و نوجوان را در پی داشته باشد و با توجه به ضرورت طراحی فرایند قضائی به‌گونه‌ای که موجب کاهش خطرات و جبران آسیب‌های ناشی از جرم برای کودک و نوجوان در معرض خطر یا بزه‌دیده شود، لذا لایحه زیر برای طی تشریفات قانونی تقدیم می‌شود:

لایحه حمایت از کودکان و نوجوانان

فصل اول - تعاریف و کلیات

ماده ۱- اصطلاحات به کار رفته در این قانون، در معانی مشروح زیر به کار

می‌روند:

الف - سوء رفتار: هرگونه فعل یا ترک فعل عمدی است که سلامت جسمی، روانی، اخلاقی یا اجتماعی کودک و نوجوان را در معرض خطر و آسیب قرار دهد؛ از قبیل ضرب و جرح، محبوس کردن، سوءاستفاده جنسی، توهین و تهدید نسبت به کودک یا نوجوان یا قراردادن او در شرایط سخت و غیرمتعارف

ب - بهره‌کشی: به‌کارگیری غیرقانونی یا عدم رعایت شرایط قانونی کار کودک و نوجوان و یا وادار کردن یا گماردن او به کار یا خدمتی که برای سلامت جسمی، روانی، اخلاقی یا اجتماعی او خطرناک باشد و یا موجب محرومیت او از تحصیل شود.

پ - معامله: خرید و فروش یا هرگونه اقدامی که به موجب آن کودک یا نوجوان در ازاء پرداخت وجه یا امتیاز و سایر موارد در اختیار دیگری قرار می‌گیرد.

ت - فحشاء: هرگونه به‌کارگیری و یا وادار کردن کودک و نوجوان در فعالیت‌های جنسی برای خود یا دیگری

ث - مبتذل: هرگونه محتوا یا تصویری که دارای صحنه‌ها و صور قبیحه باشد.

ج - موضوعات و مضامین مستهجن: هرگونه محتوا یا تصویر که به صورت واقعی یا مجازی بیانگر برهنگی نامتعارف یا آمیزش، عمل و یا اندام جنسی باشد.

چ - هرزه‌نگاری: استفاده از کودک و نوجوان در تهیه و تولید موضوعات و مضامین مستهجن

ح - خطر شدید و قریب‌الوقوع: وضعیتی که حیات یا سلامت جسمی یا روانی کودک و نوجوان به شدت تهدید و در معرض آسیب قرار گیرد، به نحوی که مداخله فوری و چاره‌جویی را ایجاب نماید.

خ - بزه‌دیده: کودک یا نوجوانی که جرمی علیه او واقع شده است.

د - وضعیت مخاطره‌آمیز: اوضاع و احوالی که موجبات مداخله قانونی برای حمایت از کودک و نوجوان به منظور جلوگیری از بزه‌دیدگی و یا ورود آسیب به سلامت جسمی، روانی، اجتماعی، اخلاقی، امنیت و یا آموزش او را فراهم آورد.

ماده ۲- تمام افرادی که به سن هجده سال تمام شمسی نرسیده‌اند، مشمول این قانون می‌باشند.

ماده ۳- موارد زیر با رعایت بند (د) ماده (۱) وضعیت مخاطره‌آمیز برای کودک و نوجوان محسوب می‌شود:

- الف - بی سرپرستی کودک و نوجوان و یا تقصیر در انجام وظایف قانونی از سوی هر شخصی که وظیفه‌ای قانونی نسبت به کودک بر عهده دارد؛
- ب - ابتلاء هر یک از والدین، اولیاء یا سرپرستان قانونی به بیماری یا اختلالات رفتاری، روانی و شخصیتی و یا بیماری‌های جسمی واگیر صعب‌العلاج به تشخیص پزشکی قانونی؛
- پ - زندانی شدن هر یک از والدین، اولیاء یا سرپرستان قانونی و یا ابتلاء هر یک از آنان به اعتیادهای زیان‌آور از قبیل مواد مخدر، روانگردان و قمار؛
- ت - قوادی و یا دایر یا اداره کردن مراکز فساد و فحشا توسط هر یک از والدین، اولیاء یا سرپرستان قانونی و یا اشتهار آنها به فساد اخلاق و فحشا؛
- ث - خشونت مستمر والدین، اولیاء، سرپرستان قانونی و یا سایر اعضاء خانواده نسبت به یکدیگر؛
- ج - عدم اقدام برای ثبت واقعه ولادت و اخذ شناسنامه برای کودک و نوجوان بدون عذر موجه؛
- چ - محروم کردن کودک و نوجوان از تحصیل؛
- ح - طرد شدن کودک و نوجوان از سوی والدین و نیز متارکه آنان که منجر به طرد شدن آنان می‌شود؛
- خ - ناتوانی جسمی یا ذهنی کودک و نوجوان، ابتلاء وی به بیماریهای خاص یا اختلال هویت جنسی؛

د- بزهکاری، وارد شدن یا وارد کردن کودک و نوجوان در فعالیت‌های مجرمانه نظیر تکدی‌گری و قاچاق و همچنین اعتیاد آنان به مواد مخدر، روانگردان یا مشروبات الکلی؛

ذ - فرار مکرر از خانه یا مدرسه و ترک تحصیل از سوی کودک و نوجوان؛

ر- سوءرفتار نسبت به کودک و نوجوان و یا بهره‌کشی از او.

فصل دوم - تشکیلات

ماده ۴- دفتر حمایت از کودکان و نوجوانان قوه قضائیه به منظور ایجاد زمینه‌های همکاری با سایر نهادها، تهیه گزارشهای موردی یا ادواری، انجام مطالعات و تحقیقات آماری و اطلاعاتی، پایش و ارزشیابی فعالیتهای دفاتر استانی و شهرستانی در خصوص اجرای این قانون در قوه قضائیه تشکیل می‌شود. واحدی از این دفتر در حوزه قضائی هر استان و تحت نظر رئیس کل آن حوزه تشکیل و مستقر می‌شود.

ماده ۵- با تشخیص رئیس قوه قضائیه در حوزه‌های قضائی شهرستان تحت نظر دادستان ساختار و تشکیلات مناسب جهت ایجاد زمینه‌های همکاری با سایر نهادها و اجرای وظایف زیر تشکیل می‌شود:

الف- مداخله فوری قضائی به منظور پیشگیری از بزه‌دیدگی کودکان و نوجوانان در معرض خطر شدید و قریب‌الوقوع و یا جلوگیری از ورود آسیب بیشتر به آنان؛

ب- ارائه مشاوره و معاضدت‌های حقوقی و تشکیل پرونده شخصیت برای کودکان و نوجوانان در معرض خطر یا بزه‌دیده؛

پ- ایجاد شرایط مناسب در خانواده برای کودکان و نوجوانان در معرض خطر یا بزه‌دیده و یا معرفی آنان به بهزیستی و یا سایر نهادهای مربوط؛

ت- تهیه و ارائه گزارش از وضعیت کودک و نوجوان موضوع این قانون و درخواست اتخاذ اقدامات حمایتی- قضائی از مراجع قضائی صالح؛

ث- نظارت بر حسن اجرای آراء و تصمیمات مرتبط با کودک و نوجوان و یا اجرای آراء و تصمیمات در صورت ارجاع مقام قضائی و پیگیری و پایش وضعیت وی پس از اجرای رأی یا تصمیم و ارزشیابی اقدامات به عمل آمده.

تبصره - در هر حوزه قضائی شهرستان مادام که تشکیلات موضوع این ماده ایجاد نشده است، وظایف مقرر، تحت نظارت دادستان و توسط دادیار آموزش‌دیده در حوزه کودکان و نوجوانان و در حوزه قضائی بخش‌ها با نظارت رئیس حوزه قضائی انجام می‌شود.

ماده ۶- دستگاهها و نهادهای مرتبط با کودکان و نوجوانان موضوع این قانون عهده‌دار وظایف زیر می‌باشند:

الف- سازمان بهزیستی کشور

۱- موظف است با استفاده از مددکاران اجتماعی در قالب تیمهای تخصصی سیار اورژانس اجتماعی و یا مستقر در مناطق و محلات شهرها و روستاها، نسبت به شناسایی، پذیرش و توانمندسازی کودکان و نوجوانان در وضعیت

مخاطره‌آمیز و یا بزه‌دیده و اعلام مراتب مورد نیاز به دادگستری و جمع‌آوری و ثبت آمار و اطلاعات مربوط اقدام نماید.

۲- می‌تواند در راستای وظایف قانونی و وظایف مقرر در این قانون از همکاری و مشارکت تمامی دستگاههای اجرایی موضوع ماده (۵) قانون مدیریت خدمات کشوری مصوب ۱۳۸۶/۸ استفاده کند. دستگاههای اجرایی مکلفند در چهارچوب قوانین خود با سازمان مذکور همکاری کنند.

ب- نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران مکلف است:

۱- نسبت به شناسایی کودکان و نوجوانان در وضعیت مخاطره‌آمیز در موارد مراجعه یا معرفی آنان به نیروی انتظامی یا مواجه شدن با آنان در حین اجرای وظیفه و یا شکایت از آنان، حسب مورد برای معرفی موارد به سازمان بهزیستی کشور یا مراجع قضائی، برقراری امنیت آنان در مراحل اجرایی و انجام حمایت‌های مورد نیاز بر اساس قوانین مربوط و این قانون اقدام کند.

۲- در تمامی مأموریت‌های مددکاران اجتماعی در اجرای این قانون، حسب تقاضا جهت تأمین امنیت آنان و نیز کودکان و نوجوانان موضوع مأموریت، اقدامات قانونی لازم را به عمل آورد.

۳- در موضوع اخذ و جمع‌آوری اطلاعات مربوط به وضعیت‌های مخاطره‌آمیز برای کودکان و نوجوانان و گزارش‌دهی جرائم علیه آنان و نیز برای افزایش آگاهی‌های مردم در این زمینه با سازمان بهزیستی کشور همکاری نماید.

ج- سازمان زندانها و اقدامات تأمینی و تربیتی کشور مکلف است:

۱- ضمن همکاری با سازمان بهزیستی کشور، کودکان و نوجوانانی را که پدر یا مادر یا سرپرست قانونی آنان در زندان به سر می برند در صورت درخواست والدین یا سرپرست قانونی به سازمان یادشده معرفی نماید تا برابر مقررات این قانون کودک یا نوجوان نیازمند را حمایت کند.

۲- ضمن معرفی کودکان و نوجوانانی که در کانون‌های اصلاح و تربیت نگهداری می‌شوند به سازمان بهزیستی کشور، نسبت به تشخیص آسیب، اقدامات حمایتی اولیه و مراقبت پس از خروج ایشان توسط تیم تخصصی اقدام کند و سپس در صورت نیاز آنان را برای دریافت خدمات توانمندسازی تکمیلی به سازمان بهزیستی کشور معرفی نماید.

د- وزارت آموزش و پرورش، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی، چنانچه در اجرای وظایف قانونی خود با کودکان و نوجوانان موضوع این قانون مواجه شوند، مراتب را به سازمان بهزیستی کشور اعلام و تکالیف مقرر در این قانون را انجام می‌دهند.

تبصره - آیین‌نامه اجرائی این ماده ظرف سه ماه از تاریخ لازم‌الاجراء شدن این قانون توسط وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی و با همکاری سایر دستگاههای مرتبط تهیه و به تصویب هیأت وزیران خواهد رسید.

فصل سوم - جرائم و مجازاتها

ماده ۷- هر یک از والدین، اولیاء یا سرپرستان قانونی کودک و نوجوان و تمام اشخاصی که مسؤولیت نگهداری، مراقبت و تربیت کودک را بر عهده

دارند، برخلاف مقررات قانون تأمین وسایل و امکانات تحصیل اطفال و جوانان ایرانی - مصوب ۱۳۵۳- از ثبت نام و فراهم کردن موجبات تحصیل کودک و نوجوان واجد شرایط تحصیل تا پایان دوره متوسطه امتناع کنند یا به هر نحوی از تحصیل او جلوگیری کنند، به انجام تکلیف یادشده و ده تا پنجاه میلیون ریال جزای نقدی محکوم می‌شود.

تبصره - هرگاه محکوم علیه پس از ابلاغ حکم قطعی از انجام تکلیف مقرر در مهلت تعیین شده از طرف دادگاه خودداری کند یا پس از اجرای حکم دوباره کودک و نوجوان را از تحصیل بازدارد، به نود و یک روز تا یک سال حبس محکوم می‌شود.

ماده ۸- تهدید، ترغیب، تشویق یا فریب کودک و نوجوان به فرار از خانه یا مدرسه و یا ترک تحصیل و یا تسهیل یا فراهم کردن موجبات این اعمال جرم محسوب و مرتکب به حبس از نود و یک روز تا یک سال یا پرداخت جزای نقدی از ده تا پنجاه میلیون ریال محکوم می‌شود.

ماده ۹- هرگاه بی احتیاطی، بی مبالاتی، عدم مهارت یا عدم رعایت نظامات از سوی والدین، اولیا یا سرپرستان قانونی کودک و نوجوان یا اشخاصی که مراقبت از کودک و نوجوان را بر عهده دارند و یا در امور مربوط به کودکان و نوجوانان فعالیت می نمایند، منتهی به نتایج زیر شود، مرتکب علاوه بر پرداخت دیه طبق مقررات، حسب مورد به شرح زیر مجازات می‌شود:

الف - فوت، دو تا پنج سال حبس؛

ب - فقدان یکی از حواس یا منافع، قطع، نقص یا از کارافتادگی عضو، زوال عقل یا بروز بیماری صعب العلاج یا دائمی جسمی یا روانی و یا ایراد جراحی از نوع جائفه یا بالاتر، یک تا سه سال حبس؛

پ - نقصان یکی از حواس یا منافع، شکستگی استخوان یا دیگر اعضاء و یا بروز بیماری روانی، شش ماه تا یک سال حبس؛

ت - جراحی سر و صورت و یا گردن در صورت عدم شمول هر یک از بندهای (ب) و (پ)، سه ماه و یک روز تا شش ماه حبس؛

ث - سایر صدمات، پنج تا پنجاه میلیون ریال جزای نقدی.

ماده ۱۰ - هر کس با کودک و نوجوان مرتکب عمل منافی عفت شود، در صورتی که مشمول مجازات حد نباشد، به یک تا سه سال حبس محکوم می‌شود. هرگاه رفتار مرتکب منتهی به صدمه جسمی یا روانی به کودک و نوجوان شود، علاوه بر پرداخت دیه به دو تا پنج سال حبس محکوم می‌شود.

ماده ۱۱ - هر کس موضوعات و مضامین مستهجن یا مبتذل را به کودکان و نوجوانان ارائه یا در دسترس آنها قرار دهد، به حبس از نود و یک روز تا یک سال یا جزای نقدی از یک تا ده میلیون ریال محکوم خواهد شد.

ماده ۱۲ - معامله یا خرید و فروش کودک و نوجوان و یا بهره‌کشی از او با هر منظوری جرم محسوب و مرتکب به دو تا پنج سال حبس محکوم خواهد شد. هر گاه خرید و فروش با هدف فحشا و هرزه‌نگاری باشد، مرتکب به حداکثر مجازات محکوم می‌شود.

تبصره - معاون در جرم موضوع این ماده به حداقل مجازات مقرر محکوم می‌شود.

ماده ۱۳- خرید و فروش، قاچاق و یا انتقال اعضاء و جوارح کودک و نوجوان جرم محسوب و در صورت عدم شمول مقررات قصاص، مرتکب به دو تا ده سال حبس محکوم می‌شود.

تبصره ۱- انتقال اعضاء و جوارح به بیماران نیازمند طبق قانون پیوند اعضاء بیماران فوت شده یا بیمارانی که مرگ مغزی آنان مسلم است - مصوب ۱۳۷۹- از شمول این ماده مستثنی است.

تبصره ۲- هرگاه پزشکان یا سایر افرادی که حرفه آنها مرتبط با امور پزشکی است در ارتکاب جرم موضوع این ماده شرکت یا معاونت داشته باشند، علاوه بر مجازات مذکور، به لغو پروانه فعالیت و یا محرومیت از دریافت پروانه از سه تا ده سال محکوم می‌شوند.

ماده ۱۴- هرگاه فردی با اکراه یا اجبار یا تحریک، ترغیب، تشویق، فریب یا آموزش شیوه، موجبات ارتکاب به خودکشی کودک و نوجوان را فراهم آورد یا تسهیل کند و مشمول مقررات قصاص نشود، علاوه بر پرداخت دیه طبق مقررات، حسب مورد به ترتیب زیر مجازات می‌شود:

الف- هرگاه اقدامات مرتکب موجب خودکشی منجر به فوت کودک و نوجوان شود، دو تا پنج سال حبس؛

ب- هرگاه اقدامات مرتکب موجب خودکشی منجر به ورود آسیب جسمی یا روانی به کودک و نوجوان شود، یک تا سه سال حبس؛

پ - هر گاه اقدامات مرتكب مؤثر واقع نشود، جزای نقدی از يك تا ده ميليون ريال.

ماده ۱۵- هر كس با كودك يا نوجوانی بدون رعایت شرایط مذکور در مواد (۱۰۴۱) و يا (۱۰۴۳) قانون مدنی ازدواج نماید، به شش ماه تا دو سال حبس محكوم می شود. هر گاه بر اثر این ازدواج صدمه روانی یا جسمی به كودك و نوجوان وارد شود، مرتكب علاوه بر پرداخت ديه به حداكثر مجازات پیش بینی شده محكوم خواهد شد.

تبصره - هر گاه خواستگار، عاقد، والدین، اولیاء، سرپرستان قانونی یا افرادی که مسؤولیت نگهداری، مراقبت یا تربیت كودك و نوجوان را برعهده دارند در ارتكاب جرم موضوع این ماده نقش عمده و یا تأثیر مستقیم داشته باشند، به مجازات مقرر برای مباشر این جرم محكوم می شوند.

ماده ۱۶- هر كس از وقوع جرم علیه كودك و نوجوان مطلع شود و با وجود آنکه خطری متوجه خود او یا دیگران نشود، مراتب را به مراجع صالح اعلام نکند، به پرداخت جزای نقدی از پنج تا پانزده ميليون ريال محكوم می شود.

تبصره - هر گاه فردی که حسب وظیفه مطابق قوانین و مقررات مکلف به اعلام گزارش از وجود اوضاع و احوال مخاطره آمیز و یا وقوع جرم علیه كودك و نوجوان یا کمک به چنین كودك یا نوجوانی می باشد و یا به اقتضاء حرفه خود می تواند کمک مؤثری در این زمینه کند، با وجود آنکه خطری متوجه خود او یا دیگران نشود، مراتب را به مراجع صالح اعلام نکند، به يك سال حبس و یا پرداخت پانزده ميليون ريال جزای نقدی و حسب مورد به

انفصال موقت از خدمات دولتی یا محرومیت از خدمات عمومی از شش ماه تا دو سال محکوم می شود.

ماده ۱۷- افشاء مشخصات و هویت کودک و نوجوان بزه‌دیده یا در معرض خطر در غیر از موارد قانونی یا تصمیمات قضائی، از طریق رسانه‌های گروهی و یا توزیع، تکثیر، انتشار و نمایش فیلم یا عکس و مانند آن از او جرم محسوب و مرتکب به نود و یک روز تا شش ماه حبس و یا پرداخت جزای نقدی از ده تا صد میلیون ریال محکوم می‌شود.

ماده ۱۸- به‌کارگیری یا استفاده از کودک و نوجوان در ارتکاب جرم و یا تسهیل، فراهم کردن موجبات ارتکاب، آموزش دادن شیوه ارتکاب جرم، تحریک، ترغیب، تشویق یا فریب آنان به ارتکاب رفتار مجرمانه که منجر به وقوع جرم شود، جرم محسوب و مرتکب به شرح زیر مجازات می‌شود:

الف - هرگاه رفتار مجرمانه مستوجب کیفر تعزیری یا بازدارنده باشد، مجازات مرتکب، همان مجازات مقرر برای مرتکب اصلی است.

ب - هرگاه رفتار مجرمانه مستوجب کیفر حد غیرسالب حیات یا قصاص عضو و جرح باشد، مجازات مرتکب یک تا سه سال حبس است.

پ - هرگاه رفتار مجرمانه مستوجب قصاص نفس، حبس ابد یا سلب حیات باشد، مجازات مرتکب دو تا پنج سال حبس است.

تبصره ۱- در صورتی که اعمال موضوع این ماده منجر به وقوع جرم نشود، مرتکب به حداقل مجازات همان جرم محکوم و چنانچه جرم مورد نظر فاقد حداقل مجازات باشد، به یک‌سوم مجازات همان جرم محکوم می‌شود.

تبصره ۲- چنانچه برای اعمال موضوع این ماده در سایر قوانین مجازات خاصی تعیین شده باشد، مرتکب به همان مجازات محکوم می‌شود.

ماده ۱۹- هرگاه کارکنان دستگاههای اجرائی و یا سازمان‌ها و نهادهای عمومی غیردولتی که مسؤولیت نگهداری، مراقبت و یا تربیت کودکان و نوجوان را بر عهده دارند یا در امور مربوط به آنان فعالیت می‌کنند به هرنحو در ارتکاب جرائم عمدی موضوع این قانون دخالت داشته باشند، با توجه به نقش مرتکب علاوه بر مجازات اصلی، به انفصال موقت از خدمات دولتی یا محرومیت از خدمات عمومی به مدت دو تا پنج سال نیز محکوم خواهند شد.

ماده ۲۰- هرگاه مؤسسات، شرکتها، انجمنها و یا مجامع سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، مذهبی یا صنفی که به صورت مستقل از دولت اداره می‌شوند، در زمینه جرائم عمدی موضوع این قانون شرکت یا معاونت داشته باشند، علاوه بر مجازات مقرر حسب مورد پروانه فعالیت یا مجوز آنها از یک تا پنج سال و یا به‌طور دائم ابطال و یا به پرداخت جزای نقدی از یکصد میلیون ریال تا یک میلیارد ریال محکوم می‌شوند. همچنین علاوه بر شخص حقوقی، هر یک از مدیران یا مسؤولان اشخاص حقوقی مذکور که دستوردهنده باشد، به مجازاتهای مقرر در این قانون محکوم می‌شود.

تبصره - چنانچه ارتکاب جرم منتسب به شعبه‌ای از نهادهای مذکور باشد، مجازات ابطال پروانه یا لغو مجوز موضوع این ماده، نسبت به شعبه مذکور اعمال خواهد شد.

ماده ۲۱- در موارد زیر مرتکب جرم به حداکثر مجازات مقرر قانونی

محکوم خواهد شد:

الف - مرتکب جرائم موضوع این قانون جز مواد (۷)، (۸) و (۹) از اشخاصی باشد که سمت ولایت، وصایت، قیمومت یا سرپرستی دارد یا به هر نحو مراقبت و نگهداری از کودک و نوجوان برعهده او می باشد.

ب - بزه دیده جرائم موضوع این قانون جز مواد (۷) و (۹) دارای کمتر از دوازده سال سن و یا ناتوانی ذهنی یا جسمی باشد.

پ- جرائم موضوع این قانون به صورت سازمان یافته توسط باند یا شبکه ای متشکل از سه نفر یا بیشتر که با هدف ارتکاب جرم تشکیل شده و فعالیت می نماید، انجام شود.

ماده ۲۲- اموال و اشیاء اختصاص یافته یا استفاده شده برای ارتکاب جرائم موضوع این قانون و نیز عواید حاصل از ارتکاب آنها، در صورت موجود بودن مصادره و در غیر این صورت مرتکب علاوه بر مجازاتهای مقرر، به پرداخت جزای نقدی معادل بهای کارشناسی اموال یادشده در هنگام وقوع جرم محکوم می شود.

تبصره ۱- هرگاه جرم توسط دو یا چند نفر ارتکاب یافته باشد، جزای نقدی موضوع این ماده از تمام آنها و به نحو تضامنی وصول می شود.

تبصره ۲- هرگاه اموال و اشیاء موضوع این ماده متعلق به غیر بوده و مالک آنها برای ارتکاب جرم در اختیار مرتکب قرار داده باشد، معاون جرم محسوب و علاوه بر مجازات مقرر قانونی، اموال مذکور به عنوان تعزیر مصادره

می‌شود و در غیر این صورت مرتکب علاوه بر مجازات مقرر به پرداخت جزای نقدی معادل بهای کارشناسی آن مال در هنگام وقوع جرم محکوم خواهد شد.

ماده ۲۳- اعمال مجازاتهای موضوع این قانون، مانع از اجرای مجازاتهای حدود، قصاص و دیات نخواهد بود و در صورتی که در سایر قوانین برای مرتکب جرم موضوع این قانون مجازات شدیدتری مقرر شده باشد، مرتکب به همان مجازات محکوم می‌شود.

فصل چهارم - تحقیق، رسیدگی و تدابیر حمایتی

ماده ۲۴- رئیس قوه قضائیه به پیشنهاد رئیس کل دادگستری استان و به تناسب امکانات، ضرورت و تجربه، تبحر و سابقه قضات در هر حوزه قضائی شعبی از دادسرا، دادگاه کیفری و دادگاه خانواده را جهت رسیدگی به جرائم و دعاوی موضوع این قانون اختصاص خواهد داد. اختصاص این شعب مانع رسیدگی به سایر پرونده‌ها نیست.

تبصره - حتی‌المقدور یکی از مستشاران دادگاههای موضوع این ماده، از بانوان دارنده پایه قضائی می‌باشد.

ماده ۲۵- رسیدگی به وضعیت مخاطره‌آمیز موضوع این قانون جز در مواردی که در صلاحیت دادگاه کیفری است، در شعب دادگاه خانواده و با ارائه گزارش مددکار اجتماعی بهزیستی یا واحد حمایت دادگستری و حضور مددکار اجتماعی انجام می‌شود. این امر مانع از انجام تحقیقات دادگاه نخواهد بود.

ماده ۲۶- علاوه بر جهات قانونی برای شروع به تعقیب مندرج در قانون آیین دادرسی کیفری و همچنین درخواست نهادهای حمایتی ذی ربط، موارد زیر نیز از جهات قانونی برای شروع به تعقیب یا اتخاذ تدابیر حمایتی مقرر در این قانون می باشند:

الف- تقاضای کودک و نوجوان، در صورتی که دارای قرائن معقول و متعارف باشد؛

ب- گزارشها و درخواستهای مکتوب یا شفاهی که هویت گزارش دهندگان و نویسندگان آنها مشخص نیست، در صورتی که دارای قرائن معقول و متعارف باشند.

ماده ۲۷- تمام جرائم موضوع این قانون جنبه عمومی داشته و بدون شکایت شاکی خصوصی قابل تعقیب می باشد و در صورت گذشت شاکی خصوصی به تشخیص مقام قضائی صلاحیتدار تعقیب موقوف می شود.

ماده ۲۸- مددکاران اجتماعی بهزیستی پس از کسب اطلاع از وضعیت مخاطره آمیز موضوع ماده (۳) این قانون، حسب مورد تحقیقات و اقدامات مقتضی را از طریق زیر انجام می دهند:

الف- دعوت والدین، اولیاء، سرپرستان قانونی و یا سایر اشخاص مرتبط با کودک و نوجوان و در صورت لزوم دعوت از کودک و نوجوان به همراه آنان؛

ب- مددکاران اجتماعی بهزیستی می‌توانند درخصوص تحقیق از نوجوان پانزده تا هیجده سال، به‌طور مستقیم و بدون حضور والدین، اولیاء، سرپرستان قانونی و یا سایر اشخاص مرتبط با کودک و نوجوان اقدام کنند.

ماده ۲۹- هرگاه خطر شدید و قریب‌الوقوعی کودک و نوجوان را تهدید کند یا به سبب وضعیت مخاطره‌آمیز موضوع ماده (۳) این قانون، وقوع جرم محتمل باشد، مددکاران اجتماعی بهزیستی یا واحد حمایت دادگستری با همکاری ضابطان دادگستری مکلفند فوری و در حدود وظایف و اختیارات قانونی، تدابیر و اقدامات لازم را در صورت امکان با مشارکت و همکاری والدین، اولیاء و یا سرپرستان قانونی کودک و نوجوان جهت رفع خطر، کاهش آسیب و پیشگیری از وقوع جرم انجام داده و در موارد ضروری وی را از محیط خطر دور کرده و با تشخیص و زیر نظر مددکار اجتماعی به مراکز بهزیستی و در صورت لزوم به سایر مراکز مربوط منتقل کنند و گزارش موضوع و اقدامات خود را ظرف دوازده ساعت به اطلاع دادستان برسانند.

ماده ۳۰- مددکاران اجتماعی بهزیستی یا واحد حمایت دادگستری به‌منظور انجام تحقیقات و اقدامات موضوع این قانون، حق ورود به محل زندگی و کار افراد را جز با اجازه متصرف قانونی و یا دستور مقام قضائی ندارند، مگر در صورت عدم دسترسی به قاضی در خصوص اقدامات حمایتی موضوع ماده (۳۶) این قانون که در این صورت باید در گزارش تنظیمی موضوع این ماده ادله ضرورت مداخله را نیز به روشنی ذکر کنند.

ماده ۳۱- هرگاه دادستان پس از ملاحظه گزارش موضوع ماده (۲۹) یا از هر طریق دیگر اتخاذ تدابیر حمایتی موضوع این قانون را ضروری تشخیص دهد، با توجه به نوع و شدت خطر، کیفیت جرم و سوابق و وضعیت جسمی، روانی، اجتماعی و اخلاقی کودک و نوجوان و والدین، اولیاء یا سرپرستان قانونی او، اقدام لازم را جهت رفع خطر انجام داده و در موارد ضروری پس از أخذ نظر مددکار اجتماعی بهزیستی و یا واحد حمایت دادگستری دستور موقت خروج کودک و نوجوان را از محیط خطر و انتقال او به مکانی مطمئن و امن مانند مراکز بهداشتی یا سایر مراکز مرتبط و یا سپردن نزد شخص مورد اطمینان صادر و مراتب را ظرف پانزده روز جهت اتخاذ تصمیم مقتضی به دادگاه اعلام می‌کند.

ماده ۳۲- هرگاه حمایت و رعایت غبطه و مصلحت کودک و نوجوان در معرض خطر و بزه‌دیده، مستلزم اتخاذ تصمیم در خصوص حضانت، ولایت، قیمومت، سرپرستی، ملاقات، عزل ولی قهری، سپردن به خانواده جایگزین یا مراکز بهزیستی و یا سایر نهادها و مؤسسات اجتماعی، تربیتی، درمانی یا بازپروری، نگهداری در مکانی مطمئن و امن و یا سپردن موقت به شخص مورد اطمینان دادگاه باشد، دادستان گزارشی در مورد وضعیت کودک و نوجوان و ادله ضرورت اتخاذ اقدامات مذکور تهیه به دادگاه خانواده ارسال می‌کند.

تبصره ۱- مختومه شدن پرونده در دادسرا، مانع از اعمال وظیفه موضوع این ماده توسط دادستان نمی‌باشد.

تبصره ۲- هرگاه دادگاه، رأساً یا به درخواست دادستان، انجام هر یک از اقدامات موضوع این ماده را فوری تشخیص دهد، پیش از ورود به ماهیت دعوی و بدون أخذ تأمین، دستور موقت صادر می‌کند و این دستور فوری اجراء می‌شود.

ماده ۳۳- مرجع قضائی جز در موارد ضرورت، کودک و نوجوان بزه‌دیده، در معرض خطر یا شاهد و مطلع را احضار نخواهد کرد.

ماده ۳۴- مرجع قضائی مکلف است جهت جلوگیری از اعمال تهدید، انتقام‌جوئی و یا ورود آسیب جسمی یا روانی به کودک و نوجوان در معرض خطر، بزه‌دیده یا شاهد و مطلع، تدابیر و اقدامات مقتضی از قبیل جلوگیری از افشاء اطلاعات پرونده و فراهم آوردن امکان مشارکت آنان بدون حضور فیزیکی در جریان رسیدگی، صدور دستور انتقال کودک و نوجوان به محل مطمئن و امن و یا تشدید قرار تأمین متهم را اتخاذ کند.

ماده ۳۵- والدین، اولیاء، سرپرست قانونی یا وکیل کودک و نوجوان و حسب مورد یک نفر نماینده مطلع از مددکاران اجتماعی بهزیستی یا واحد حمایت دادگستری حق حضور در جلسات دادرسی و ارائه دفاعیه و پیشنهادات حمایتی از کودک و نوجوان را دارند.

تبصره - دادگاه می‌تواند از نماینده مطلع سازمان‌های مردم‌نهادی که دارای مجوز فعالیت در زمینه حقوق کودکان و نوجوانان هستند، برای حضور در جلسه دعوت نماید.

ماده ۳۶- تمام مصاحبه‌ها و تحقیقات از کودکان و نوجوانان موضوع این قانون توسط افراد آموزش‌دیده در این زمینه و توأم با رفتاری احترام‌آمیز در کمترین دفعات و کوتاهترین زمان ممکن و با در نظر گرفتن نیازهای خاص آنها به عمل می‌آید.

ماده ۳۷- انجام هرگونه تحقیقات مقدماتی درباره وضعیت جسمی، روحی و روانی کودک و نوجوان یا والدین، اولیاء و یا سرپرستان قانونی او، وضع خانوادگی و محیط سکونت، اشتغال، تحصیل و سایر اماکن مرتبط با کودک و نوجوان با مرجع قضائی رسیدگی‌کننده می‌باشد. مرجع قضائی می‌تواند با در نظر گرفتن غبطه و مصلحت کودک و نوجوان، انجام این امور را در هر مورد به مددکاران اجتماعی بهزیستی یا واحد حمایت دادگستری یا ضابطین دادگستری محول نماید.

ماده ۳۸- دادستان می‌تواند در جرائم موضوع ماده (۷) و بندهای (د) و (ه) ماده (۹) این قانون چنانچه شخص مرتکب از والدین کودک و نوجوان باشد و سابقه جرائم عمدی علیه کودک و نوجوان نداشته باشد، با رعایت غبطه کودک و نوجوان و در صورت لزوم با متناسب نمودن قرار تأمین صادر شده یا صدور قرار تأمین متناسب، تعقیب را معلق کند. دادگاه نیز می‌تواند رأساً یا به تقاضای دادستان با رعایت شرایط مذکور و احراز مجرمیت، صدور حکم را به تعویق اندازد. تعلیق تعقیب دعوی یا تعویق صدور حکم نباید موجبات بزه‌دیدگی یا ورود آسیب بیشتر به کودک و نوجوان را فراهم سازد. مرجع قضائی ضمن

قرار صادره، اجرای یک یا چند مورد از دستورات زیر را برای مرتکب مقرر می‌کند:

- الف - تکلیف به انجام یا خودداری از انجام امر یا رفتاری خاص؛
 - ب - تکلیف به گذراندن دوره‌های خاص آموزشی و فراگیری مهارت‌های مربوط به تربیت و مراقبت کودک و نوجوان و ارائه گواهی آن؛
 - پ - مراجعه به مراکز درمانی، بازپروری یا توانبخشی برای درمان اعتیاد، بیماری یا اختلالات رفتاری و روانی و یا جسمی؛
 - ت - خودداری از اشتغال به کار یا حرفه معین؛
 - ث - اقدام جهت درمان اعتیاد، بیماری یا اختلالات رفتاری و روانی و یا جسمی کودک و نوجوان؛
 - ج - مراجعه به سازمانها و نهادهای حمایتی دولتی و یا غیردولتی به منظور بهره‌مندی از خدمات و مساعدت‌های اجتماعی آنها؛
 - چ - معرفی خود در فواصل معین و برای مدت مشخص به شخص یا اشخاص معرفی شده از سوی مرجع قضائی؛
 - ح - جبران یا فراهم آوردن ترتیب جبران زیانهای ناشی از جرم.
- تبصره ۱- مرجع قضائی جهت اجرای مفاد این ماده نظر تخصصی مددکار اجتماعی بهزیستی یا واحد حمایت دادگستری را جلب و حسب مورد مدت تعلیق تعقیب دعوا یا تعویق صدور رأی و مهلت اجرای دستورات مقرر را مشخص می‌کند. در هر صورت مدت تعویق صدور رأی یا تعلیق تعقیب بیشتر از یک سال نخواهد بود.

تبصره ۲- هرگاه در مدت تعویق صدور رأی، مرتکب از اجرای دستور صادرشده خودداری کند، دادگاه رأساً یا به درخواست دادستان قرار تعویق صدور رأی را لغو و وفق مقررات رأی مقتضی صادر می‌کند. همچنین هرگاه مرتکب در عدم انجام دستور عذر موجه داشته و یا مصلحت کودک و نوجوان اقتضاء کند، دادگاه می‌تواند مدت تعویق را برای یک‌بار تمدید کند.

ماده ۳۹- دادگاه رسیدگی‌کننده به جرائم موضوع این قانون می‌تواند ضمن صدور حکم محکومیت حسب مورد یک یا چند مورد از تصمیمات زیر را اتخاذ کند:

الف - معرفی کودک و نوجوان یا خانواده او به سازمانها و نهادهای دولتی و غیردولتی مسؤول یا فعال در زمینه مساعدت به افراد و خانواده‌های بی‌بضاعت؛

ب - سلب حق (دائم یا موقت) ملاقات از والدین و سرپرست قانونی، حضانت، ولایت، قیمومت، وصایت و سرپرستی؛

پ - سپردن موقت یا دائم کودک و نوجوان به سازمان بهزیستی کشور یا مراکز مربوط؛

ت - سپردن سرپرستی کودک و نوجوان طبق مقررات مربوط به سرپرستی کودکان فاقد سرپرست.

ماده ۴۰- مددکاران اجتماعی بهزیستی یا واحد حمایت دادگستری با ارجاع و نظارت مرجع قضائی و در صورت لزوم بهره‌گیری از خدمات سایر اشخاص و نهادهای مربوط، نتایج اقدامات و دستورات صادر شده را به مرجع مذکور ارائه نموده و انجام صحیح و مناسب آن‌ها را پیگیری می‌کنند.

ماده ۴۱- مددکاران اجتماعی بهزیستی یا واحد حمایت دادگستری می‌توانند برای تقویت اثربخشی تصمیمات قضائی در مورد نتایج اقدامات و دستورات صادر شده تحقیقات و پژوهش‌های علمی لازم انجام داده و نتایج و پیشنهادات را به مرجع قضائی مربوط گزارش نمایند.

ماده ۴۲- دادگاه صادرکننده حکم می‌تواند با در نظر گرفتن گزارش مددکاران اجتماعی بهزیستی یا واحد حمایت دادگستری و یا گزارشات مورد وثوق مبنی بر ایجاد تغییر در وضعیت کودک و نوجوان، والدین، اولیاء یا سرپرستان قانونی در تصمیمات صادر شده در مورد سرپرستی، نگهداری، ملاقات کودک بازرنگری و اتخاذ تصمیم مجدد کند.

ماده ۴۳- مبدأ مرور زمان قانونی در جرائم علیه کودکان و نوجوانان رسیدن آنان به سن هجده سال تمام شمسی است.

ماده ۴۴- در تمام تدابیر و اقدامات حمایتی موضوع این قانون، اولویت با اقداماتی است که منجر به خروج کودک و نوجوان از محیط خانواده یا قطع ارتباط با آنان نشود.

ماده ۴۵- مراجع قضائی مکلفند در صورتی که در جریان رسیدگی قضائی با کودک و نوجوان موضوع این قانون مواجه شوند، وی را به واحد حمایت دادگستری یا دادستان محل معرفی کنند.

ماده ۴۶- در مواردی که کودک و نوجوان بزهکار، بزه‌دیده نیز باشد، داسرا یا دادگاه رسیدگی به جرائم اطفال و نوجوانان، به جرائم ارتكابی علیه آنان نیز رسیدگی می‌کند، در صورتی که واحد مددکاری مرجع قضائی مذکور،

کودک و نوجوان را در معرض خطر تشخیص دهد، مکلف به اعلام موضوع به قاضی مربوط می‌باشد.

ماده ۴۷- سایر ترتیبات رسیدگی به جرائم موضوع این قانون مطابق مقررات عمومی خواهد بود.

ماده ۴۸- آیین‌نامه اجرایی این قانون توسط وزارت دادگستری و با همکاری سایر دستگاهها تهیه و به تصویب هیأت وزیران خواهد رسید.

ماده ۴۹- از تاریخ لازم‌الاجراء شدن این قانون، قانون حمایت از کودکان و نوجوانان- مصوب ۱۳۸۱- نسخ می‌شود.

رئیس‌جمهور

وزیر دادگستری

وزیر تعاون، کار و رفاه اجتماعی

سوابق

قانون حمایت از کودکان و نوجوانان

ماده ۱ - کلیه اشخاصی که به سن هجده سال تمام هجری شمسی نرسیده‌اند از حمایت‌های قانونی مذکور در این قانون بهره‌مند می‌شوند.

ماده ۲ - هر نوع اذیت و آزار کودکان و نوجوانان که موجب شود به آنان صدمه جسمانی یا روانی و اخلاقی وارد شود و سلامت جسم یا روان آنان را به مخاطره اندازد ممنوع است.

ماده ۳ - هرگونه خرید، فروش، بهره‌کشی و به کارگیری کودکان به منظور ارتکاب اعمال خلاف از قبیل قاچاق، ممنوع و مرتکب حسب مورد علاوه بر جبران خسارات وارده به شش ماه تا یک سال زندان و یا به جزای نقدی از ده میلیون (۱۰ ۰۰۰ ۰۰۰) ریال تا بیست میلیون (۲۰ ۰۰۰ ۰۰۰) ریال محکوم خواهد شد.

ماده ۴ - هرگونه صدمه و اذیت و آزار و شکنجه جسمی و روحی کودکان و نادیده گرفتن عمدی سلامت و بهداشت روانی و جسمی و ممانعت از تحصیل آنان ممنوع و مرتکب به سه ماه و یک روز تا شش ماه حبس و یا تا ده میلیون (۱۰ ۰۰۰ ۰۰۰) ریال جزای نقدی محکوم می‌گردد.

ماده ۵ - کودک آزاری از جرائم عمومی بوده و احتیاج به شکایت شاکی خصوصی ندارد.

ماده ۶ - کلیه افراد و مؤسسات و مراکزی که به نحوی مسؤولیت نگاهداری و سرپرستی کودکان را بر عهده دارند مکلفند به محض مشاهده موارد کودک آزاری مراتب راجعت پیگرد قانونی مرتکب و اتخاذ تصمیم مقتضی به مقامات صالح قضائی اعلام نمایند. تخلف از این تکلیف موجب حبس تا شش ماه یا جزای نقدی تا پنج میلیون (۵ ۰۰۰ ۰۰۰) ریال خواهد بود.

ماده ۷ - اقدامات تربیتی در چارچوب ماده (۵۹) قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۷۰، ۹، ۷ و ماده (۱۱۷۹) قانون مدنی مصوب ۱۳۱۴، ۱، ۱۹ از شمول این قانون مستثنی است.

ماده ۸ - اگر جرائم موضوع این قانون مشمول عناوین دیگر قانونی شود یا در قوانین دیگر حد یا مجازات سنگین تری برای آنها مقرر شده باشد، حسب مورد حد شرعی یا مجازات اشد اعمال خواهد شد.

ماده ۹ - از تاریخ تصویب این قانون کلیه مقررات مغایر با آن ملغی الاثر می گردد.

قانون فوق مشتمل بر نه ماده در جلسه علنی روز دوشنبه مورخ بیست و پنجم آذر ماه یکهزار و سیصد و هشتاد و یک مجلس شورای اسلامی تصویب و در تاریخ ۱۳۸۱، ۱۰، ۱۱ به تأیید شورای نگهبان رسیده است.

قانون تأمین زنان و کودکان بی سرپرست

قانون الحاق دولت جمهوری اسلامی ایران به پروتکل اختیاری کنوانسیون حقوق کودک در خصوص فروش، فحشاء و هرزه نگاری کودکان (مصوب ۱۳۷۹، ۳، ۴ برابر با ۲۵ مه ۲۰۰۰ مجمع عمومی سازمان ملل متحد)

قانون اجازه الحاق دولت جمهوری اسلامی ایران به کنوانسیون حقوق کودک
قانون تصویب کنوانسیون ممنوعیت و اقدام فوری برای محو بدترین اشکال کار کودک و توصیه نامه مکمل آن

قانون مدیریت خدمات کشوری مصوب ۱۳۸۶/۷/۸

ماده ۵- دستگاه اجرایی: کلیه وزارتخانهها، مؤسسات دولتی، مؤسسات یا نهادهای عمومی غیردولتی، شرکتهای دولتی و کلیه دستگاههایی که شمول قانون بر آنها مستلزم ذکر و یا تصریح نام است از قبیل شرکت ملی نفت ایران، سازمان گسترش و نوسازی صنایع ایران، بانک مرکزی، بانکها و بیمه های دولتی، دستگاه اجرایی نامیده میشوند.

قانون تأمین وسائل و امکانات تحصیل اطفال و جوانان ایرانی مصوب ۱۳۵۳، ۴، ۳۰

ماده ۱ - کلیه اطفال و جوانان ایرانی که واجد شرایط تحصیل می باشند باید بدون هیچ گونه مانعی به تحصیل بپردازند و هیچ کس نمی تواند آنان را از تحصیل باز دارد، جز با مجوز قانونی.

ماده ۲ - در هر محل که بر اساس قانون آموزش و پرورش عمومی اجباری و مجانی مصوب ۱۳۲۲،۵،۶ و اصلاحی آن مصوب ۲۹ خرداد ماه ۱۳۵۰ موجبات تحصیل مراحل تعلیمات ابتدایی و راهنمایی که اجباری و مجانی است فراهم و اعلام شده باشد پدر و یا مادر یا سرپرست قانونی کودک که وظیفه نگهداری و تربیت کودک بر عهده او می باشد موظف است نسبت به ثبت نام و فراهم کردن موجبات تحصیل کودک تحت سرپرستی خود اقدام کند و در صورتی که از انجام این وظیفه خودداری نماید وزارت آموزش و پرورش نسبت به ثبت اسامی کودکان مندرج در آمار ارسالی اداره کل ثبت احوال موضوع تبصره ماده ۵ قانون آموزش و پرورش عمومی اجباری و مجانی و همچنین نسبت به ثبت نام کودک واجد شرایط تحصیل در مراحل اول و دوم موضوع ماده ۲ قانون اصلاح قانون مذکور اقدام خواهد نمود.

ماده ۳ - پدر یا مادر یا سرپرست قانونی نوجوان کمتر از هیجده سال مکلف است به ثبت نام نوجوانی که دوره راهنمایی را طی نموده و طبق ضوابط وزارت آموزش و پرورش برای تحصیلات بالاتر مستعد شناخته می شود اقدام نماید و وسائل ادامه تحصیل او را فراهم کند و در صورت عدم تمکن مالی، دولت مکلف است امکانات لازم را برای ادامه تحصیل این قبیل نوجوانان با رعایت ماده ۶ این قانون فراهم نماید. مرجع و ضوابط تشخیص عدم تمکن مالی پدر یا مادر یا سرپرست در آیین نامه ای که توسط وزارت آموزش و پرورش تهیه و به تصویب هیأت وزیران خواهد رسید تعیین می شود.

ماده ۴ - هر یک از پدر یا مادر یا سرپرست قانونی کودک و نوجوان کمتر از هیجده سال که قانوناً مسئول پرداخت مخارج زندگی او می باشد و با داشتن امکانات مالی از تهیه وسائل و موجبات تحصیل کودک یا نوجوان واجد شرایط تحصیل مشمول این قانون در محلی که موجبات تحصیل دوره های مربوط از طرف وزارت آموزش و پرورش فراهم شده باشد امتناع کند یا به نحوی از انحاء از تحصیل او جلوگیری نماید به حکم مراجع قضایی که خارج از نوبت رسیدگی می کنند به جزای نقدی از ده هزار ریال تا دویست هزار ریال و به انجام تکالیف فوق نسبت به کودک یا نوجوان محکوم خواهد شد.

هر گاه پس از ابلاغ حکم پدر یا مادر یا سرپرست به تکلیف مقرر در حکم دادگاه اقدام ننماید یا پس از اجرای حکم مجدداً کودک یا نوجوان را از تحصیل باز دارد به حبس جنحه ای از یک تا سه سال و تأمین هزینه معاش و تحصیل کودک یا نوجوان خود محکوم خواهد شد.

تبصره - وجوه حاصل از جزای نقدی موضوع این ماده در اختیار شورای آموزش و پرورش منطقه‌ای مربوط قرار می‌گیرد تا جهت تکمیل کتابخانه‌مدارس همان منطقه به مصرف برسد.

ماده ۵ - تحصیلات حرفه‌ای تا پایان دوره متوسطه مجانی است.

ماده ۶ - تحصیلات دوره متوسط غیر حرفه‌ای برای کسانی که می‌خواهند در دستگاه‌های دولتی خدمت کنند مجانی خواهد بود مشروط بر این که این افراد حداقل به مدت سنوات تحصیل برای دولت خدمت کنند ضوابط مربوط به خدمت در دستگاه‌های دولتی و نحوه اجرای این ماده طبق آیین‌نامه‌ای خواهد بود که به پیشنهاد وزارت آموزش و پرورش به تصویب هیأت وزیران خواهد رسید.

ماده ۷ - دانشجویان و هنرجویانی که بخواهند از تحصیلات مجانی استفاده کنند مکلفند معادل دو برابر مدتی که از تحصیل مجانی استفاده کرده‌اند در صورت نیاز دولت در رشته متناسب تحصیلات خود در دستگاه‌های دولتی و یا به معرفی دولت در بخش خصوصی در کشور خدمت کنند. در صورت استنکاف از انجام تمام و یا قسمتی از خدمات مذکور باید هزینه تحصیلات مجانی را به تناسب مدتی که خدمت نکرده‌اند به دولت بپردازند.

ماده ۸ - سایر افرادی که خارج از ضوابط ماده ۷ این قانون تحصیلات عالی می‌نمایند مکلفند پس از انجام یا قطع تحصیل به منظور ادای دین خود به‌میزن به تناسب مدت تحصیلات عالی خود در رشته‌های مورد نیاز کشور خدمت کنند و در صورت استنکاف از انجام تمام یا قسمتی از خدمات مذکور باید مخارجی را که دولت برای تحصیلات عالی آنان متحمل شده است بپردازند.

آیین‌نامه‌های مربوط به نحوه خروج از کشور افراد مذکور در این قانون و نحوه احتساب مخارج تحصیلات عالی آنان و نحوه اشتغال این محصلین از طرف وزارت علوم و آموزش عالی تهیه و پس از تصویب کمیسیونهای مربوط مجلسین قابل اجراء می‌باشد.

ماده ۹ - محصلینی که با استفاده از کمک‌هزینه تحصیلی و یا مقرری نیروهای مسلح شاهنشاهی به منظور خدمت در ارتش شاهنشاهی، ژاندارمری کشور و شهرداری کشور تحصیل می‌نمایند از شمول مقررات این قانون مستثنی بوده و در هر مورد تابع مقررات سازمان متبوع خواهند بود.

قانون فوق مشتمل بر نه ماده و یک تبصره پس از تصویب مجلس سنا در جلسه فوق‌العاده روز دوشنبه ۱۳۵۳، ۴، ۱۷، در جلسه روز یکشنبه سی‌ام تیر ماه یک هزار و سیصد و پنجاه و سه شمسی به تصویب مجلس شورای ملی رسید.

قانون اصلاح ماده ۵ قانون تأمین و سائل و امکانات تحصیل اطفال و جوانان ایرانی مصوب ۱۳۵۵، ۱۱، ۱۱

ماده واحده - ماده ۵ قانون تأمین و سائل و امکانات تحصیل اطفال و جوانان ایرانی مصوب سی‌ام تیر ماه ۱۳۵۳ به شرح زیر اصلاح و یک تبصره به آن اضافه می‌شود:

ماده ۵ - تحصیلات فنی و حرفه‌ای تا پایان دوره دانشبهری (فوق دیپلم) مجانی است.

تبصره - دانشجویان و دانش‌آموختگان فنی و حرفه‌ای دوره دانشبهری مؤسسات آموزش عالی وابسته به وزارتخانه‌ها و مؤسسات و شرکت‌های دولتی که برای سازمان‌های دولتی مزبور کارمند فنی تربیت خواهند کرد ملزم به انجام دادن تعهدی که سپرده‌اند خواهند بود این دسته از مؤسسات آموزش عالی باید در آگهی پذیرش دانشجو این استثنا را اعلام دارند.

تشخیص رشته‌های فنی و حرفه‌ای حسب مورد در وزارت آموزش پرورش با شورای عالی آموزش و پرورش و در وزارت علوم و آموزش عالی با شورای مرکزی دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی کشور خواهد بود.

قانون فوق مشتمل بر یک ماده پس از تصویب مجلس شورای ملی در جلسه روز سه‌شنبه دوم آذر ماه ۱۳۵۵ در جلسه روز دوشنبه یازدهم بهمن ماه یک‌هزار و سیصد و پنجاه و پنج به تصویب مجلس سنا رسید.

لایحه قانونی اصلاح مواد ۷ و ۸ قانون تأمین و سائل و امکانات تحصیل اطفال و جوانان ایرانی مصوب

۱۳۵۸، ۷، ۲۶

ماده ۷ - دانشجویان و هنرجویانی که به خواهند از آموزش رایگان در دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی داخل کشور استفاده نمایند مکلفند برابرمدتی که از تحصیل رایگان استفاده کرده‌اند در ایران خدمت نمایند. در صورت استتکاف از انجام تمام یا قسمتی از خدمت مذکور باید هزینه تحصیلات رایگان را تمام یا به تناسب مدتی که خدمت نکرده‌اند به دولت به پردازند.

دانشجویان و هنرجویانی که مایل به استفاده از تحصیلات رایگان نیستند مکلف به پرداخت شهریه و هزینه تحصیلی می‌باشند.

تبصره - آیین‌نامه مربوط به احتساب هزینه تحصیلات عالی و نحوه خروج از کشور افراد مذکور و نیز نحوه اشتغال آنان از طرف وزارت فرهنگ و آموزش عالی تهیه و پس از تصویب هیأت وزیران اجرا خواهد شد.

ماده ۸ - دانشجویان و هنرجویان دانشگاهها، دانشکدهها و مؤسسات آموزش عالی وابسته به وزارتخانه‌ها

و مؤسسات عام‌المنفعه که برای خدمت دردانشگاه‌ها، وزارتخانه‌ها، مؤسسات و شرکتهای مذکور آموزش می‌بینند، مکلفند طبق تعهدنامه رسمی که در بدو ورود برابر مقررات مربوط از آنان اخذ می‌شود تعهدات خود را انجام دهند. در آگهی پذیرش دانشجو و هنرجو برای این نوع مؤسسات، دانشگاه‌ها و دانشکده‌ها و تعهدنامه مزبور باید شرایط تحصیل و کیفیت و ضمانت اجرای تعهدات قید می‌شود. از تاریخ تصویب این قانون، مواد ۷ و ۸ قانون تأمین وسایل و امکانات تحصیلی اطفال و جوانان ایرانی مصوب خرداد ماه ۱۳۵۴ لغو می‌گردد.

قانون پیوند اعضای بیماران فوت شده یا بیمارانی که مرگ مغزی آنان مسلم است

ماده واحده - بیمارستانهای مجهز برای پیوند اعضاء، پس از کسب اجازه کتبی از وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، می‌توانند از اعضای سالم بیماران فوت شده یا بیمارانی که مرگ مغزی آنان برطبق نظر کارشناسان خبره مسلم باشد، به شرط وصیت بیمار یا موافقت ولی میت جهت پیوند به بیمارانی که ادامه حیاتشان به پیوند عضو یا اعضای فوق بستگی دارد استفاده نمایند.

تبصره ۱ - تشخیص مرگ مغزی توسط کارشناسان خبره در بیمارستانهای مجهز دانشگاههای دولتی صورت می‌گیرد. این کارشناسان با حکم وزیربهداشت، درمان و آموزش پزشکی به مدت چهار سال منصوب می‌شوند.

تبصره ۲ - اعضای تیم‌های تشخیص مرگ مغزی نبایستی عضویت تیم‌های پیوند کننده را داشته باشند.

تبصره ۳ - پزشکان عضو تیم از جهت جراحات وارده بر میت مشمول دیه نخواهند گردید. آیین نامه اجرائی این قانون به وسیله وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و نماینده قوه قضائیه با هماهنگی سازمان نظام پزشکی جمهوری اسلامی ایران و بنیاد امور بیماریهای خاص ظرف سه ماه از تاریخ ابلاغ این قانون تهیه و به تصویب هیأت وزیران خواهد رسید.

تاریخ تصویب ۱۳۷۹، ۱۷

شورای محترم نگهبان نظر خود را اعلام نموده است.

قانون مدنی مصوب ۶ بهمن و ۲۷ و ۲۱ اسفند ۱۳۱۳ و ۱۷ و ۱۹ و ۲۰ فروردین ماه ۱۳۱۴ شمسی

(۱۳۱۴/۱/۲۰)

ماده ۱۰۴۱ - نکاح اناث قبل از رسیدن به سن ۱۵ سال تمام و نکاح ذکور قبل از رسیدن به سن ۱۸

سال تمام ممنوع است. معذلتک در مواردی که مصالحی اقتضاء کند با پیشنهاد مدعی العموم و تصویب محکمه ممکن است استثناء معافیت از شرط سن اعطاء شود ولی در هر حال این معافیت نمی تواند به انائی داده شود که کمتر از ۱۳ سال تمام و به ذکوری شامل گردد که کمتر از ۱۵ سال تمام دارند.

قانون مدنی مصوب ۶ بهمن و ۲۷ و ۲۱ اسفند ۱۳۱۳ و ۱۷ و ۱۹ و ۲۰ فروردین ماه ۱۳۱۴

شمسی (۱۳۱۴/۱/۲۰)

ماده ۱۰۴۳ - نکاح دختری که هنوز شوهر نکرده اگرچه پیش از ۱۸ سال تمام داشته باشد متوقف به اجازه پدر یا جد پدری او است هر گاه پدر یا جد پدری بدون علت موجه از دادن اجازه مضایقه کند دختر می تواند با معرفی کامل مردی که می خواهد با او شوهر کند و شرایط نکاح و مهری که بین آنها قرار داد شده به دفتر ازدواج مراجعه و به توسط دفتر مزبور مراتب را به پدر یا جد پدری اطلاع می دهد و بعد از پانزده روز از تاریخ اطلاع دفتر مزبور می تواند نکاح را واقع سازد ممکن است اطلاع مزبور به وسایل دیگری غیر از دفتر ازدواج به پدر و یا جد داده شود ولی باید اطلاع مزبور مسنم شود.

قانون اصلاح موادی از قانون مدنی (مصوب ۸/۱۰/۱۳۶۱)

ماده ۱۰۴۱ - نکاح قبل از بلوغ ممنوع است.

تبصره - عقد نکاح قبل از بلوغ با اجازه ولی صحیح است به شرط رعایت مصلحت مولی علیه.
ماده ۱۰۴۳ - نکاح دختری که هنوز شوهر نکرده اگر چه به سن بلوغ رسیده باشد موقوف به اجازه پدر یا جد پدری او است و هر گاه پدر یا جد پدری بدون علت موجه از دادن اجازه مضایقه کند دختر می تواند با معرفی کامل مردی که می خواهد به او شوهر کند و شرایط نکاح و مهری که بین آنها قرار داده شده به دادگاه مدنی خاص مراجعه و به توسط دادگاه مزبور مراتب به پدر یا جد پدری اطلاع داده شود و بعد از ۱۵ روز از تاریخ اطلاع و عدم پاسخ موجه از طرف ولی دادگاه مزبور می تواند اجازه نکاح را صادر نماید.

قانون اصلاح موادی از قانون مدنی (۱۴/۸/۱۳۷۰)

ماده ۲۴ - ماده ۱۰۴۱ قانون مدنی به شرح زیر اصلاح می گردد:

ماده ۱۰۴۱ - نکاح قبل از بلوغ ممنوع است.

تبصره - عقد نکاح قبل از بلوغ با اجازه ولی و به شرط رعایت مصلحت مولی علیه صحیح می باشد.

ماده ۲۵ - ماده ۱۰۴۲ قانون مدنی حذف می گردد:

ماده ۲۶ - ماده ۱۰۴۳ قانون مدنی به شرح زیر اصلاح می گردد:

ماده ۱۰۴۳ - نکاح دختر باکره اگرچه به سن بلوغ رسیده باشد موقوف به اجازه پدر یا جد پدر او است و هر گاه پدر یا جد پدری بدون علت موجه ازدادن اجازه مضایقه کند اجازه او ساقط و در این صورت دختر می‌تواند با معرفی کامل مردی که می‌خواهد با او ازدواج نماید و شرایط نکاح و مهری که بین آنها قرار داده شده است پس از اخذ اجازه از دادگاه مدنی خاص به دفتر ازدواج مراجعه و نسبت به ثبت ازدواج اقدام نماید.

قانون اصلاح ماده (۱۰۴۱) قانون مدنی موضوع ماده (۲۴) قانون اصلاح موادی از قانون مدنی مصوب ۱۳۷۰
ماده واحده - ماده (۱۰۴۱) قانون مدنی موضوع ماده (۲۴) قانون اصلاح موادی از قانون مدنی و تبصره آن مصوب ۱۳۷۰، ۸، ۱۴ به شرح ذیل اصلاح می‌گردد.

ماده ۱۰۴۱ - عقد نکاح دختر قبل از رسیدن به سن ۱۳ سال تمام شمسی و پسر قبل از رسیدن به سن ۱۵ سال تمام شمسی منوط است به اذن ولی به شرط رعایت مصلحت با تشخیص دادگاه صالح.

قانون فوق مشتمل بر ماده واحده در جلسه علنی روز یکشنبه مورخ بیست و هفتم آذر ماه یکهزار و سیصد و هفتاد و نه مجلس شورای اسلامی تصویب و در تاریخ ۱۳۸۱، ۴، ۱ با اصلاحاتی در عنوان و متن به تصویب مجمع تشخیص مصلحت نظام رسیده است.

قانون آیین دادرسی دادگاه‌های عمومی و انقلاب (۱۳۷۸/۶/۲۸)

ماده ۵۴ - متهم در دادگاهی محاکمه می‌شود که جرم در حوزه آن واقع شده است و اگر شخصی مرتکب چند جرم در جاهای مختلف بشود در دادگاهی رسیدگی خواهد شد که مهمترین جرم در حوزه آن واقع شده و چنانچه جرائم ارتكابی از حیث مجازات در یک درجه باشد دادگاهی که مرتکب در حوزه آن دستگیر شده رسیدگی می‌نماید و در صورتی که جرائم متهم در حوزه‌های قضائی مختلف واقع شده باشد و متهم دستگیر نشده، دادگاهی که ابتدائاً شروع به تعقیب موضوع نموده، صلاحیت رسیدگی به کلیه جرائم مذکور را دارد.

فصل پنجم - ترتیب رسیدگی به جرائم اطفال

ماده ۲۱۹ - در هر حوزه قضائی و در صورت نیاز یک یا چند شعبه از دادگاه‌های عمومی برای رسیدگی به کلیه جرائم اطفال اختصاص داده می‌شود.

تبصره ۱ - منظور از طفل کسی است که به حد بلوغ شرعی نرسیده باشد.

تبصره ۲ - در حوزه‌هایی که چنین دادگاهی تشکیل نشده باشد دادگاه عمومی برابر مقررات این فصل به جرائم اطفال نیز رسیدگی خواهد کرد.

ماده ۲۲۰ - در هنگام رسیدگی به جرائم اطفال، دادگاه مکلف است به ولی یا سرپرست قانونی طفل اعلام نماید در دادگاه شخصاً حضور یابد یا برای او وکیل تعیین کند. چنانچه ولی یا سرپرست قانونی اقدام به تعیین وکیل ننماید و خود نیز حضور نیابد، دادگاه برای طفل وکیل تسخیری تعیین خواهد کرد.

تبصره - به کلیه جرائم اشخاص بالغ کمتر از ۱۸ سال تمام نیز در دادگاه اطفال طبق مقررات عمومی رسیدگی می‌شود.

ماده ۲۲۱ - در جرائم اطفال رسیدگی مقدماتی اعم از تعقیب و تحقیق با رعایت مفاد تبصره ماده (۴۳) توسط دادرس و یا به درخواست او توسط قاضی تحقیق انجام می‌گیرد. دادگاه کلیه وظایفی را که برابر قانون بر عهده ضابطین می‌باشد رسماً به عمل خواهد آورد.

ماده ۲۲۲ - چنانچه درباره وضعیت روحی و روانی طفل یا ولی یا سرپرست قانونی او یا خانوادگی و محیط معاشرت طفل تحقیقاتی لازم باشد دادگاه می‌تواند به هر وسیله‌ای که مقتضی بداند آنرا انجام دهد و یا نظر اشخاص خبره را جلب نماید.

ماده ۲۲۳ - احضار طفل برای انجام تحقیقات مقدماتی و رسیدگی در هر مورد از طریق ولی یا سرپرست او به عمل می‌آید، در صورت عدم حضور برابر مقررات این قانون جلب خواهند شد. این امر مانع از احضار و جلب طفل توسط دادگاه نمی‌باشد.

ماده ۲۲۴ - در جریان تحقیقات چنانچه ضرورتی به نگهداری طفل نباشد، برای امکان دسترسی به او و جلوگیری از فرار یا پنهان شدن وی با توجه به نوع و اهمیت جرم و دلایل آن، حسب مورد با رعایت مقررات مذکور در مبحث دوم از فصل چهارم باب اول این قانون یکی از تصمیمات زیر اتخاذ خواهد شد:

الف - التزام ولی یا سرپرست قانونی طفل یا شخص دیگری به حاضر کردن طفل در موارد لزوم، با تعیین وجه التزام، اعتبار افراد مذکور باید احراز گردد.

ب - ولی یا سرپرست طفل یا شخص دیگری برای آزادی طفل وثیقه مناسب (به نظر دادگاه) بپردازد. تبصره ۱ - در صورتی که نگهداری طفل برای انجام تحقیقات یا جلوگیری از تبانی نظر به اهمیت جرم ضرورت داشته باشد یا طفل ولی یا سرپرست نداشته یا ولی و سرپرست او حاضر به التزام یا دادن وثیقه نباشند و شخص دیگری نیز به نحوی که فوقاً اشاره شده التزام یا وثیقه ندهد، طفل متهم تا صدور رأی و اجرای آن در کانون اصلاح و تربیت به صورت موقت نگهداری خواهد شد.

تبصره ۲ - اگر در حوزه دادگاه کانون اصلاح و تربیت وجود نداشته باشد به تشخیص دادگاه در محل مناسب دیگری نگهداری خواهد شد.

ماده ۲۲۵ - رسیدگی به جرائم اطفال علنی نخواهد بود، در دادگاه فقط اولیاء و سرپرست قانونی طفل و وکیل مدافع و شهود و مطلعین و نماینده کانون اصلاح و تربیت که دادگاه حضور آنان را لازم بداند حاضر خواهند شد. انتشار جریان دادگاه از طریق رسانه‌های گروهی و یا فیلمبرداری و تهیه عکس و افشای هویت و مشخصات طفل متهم ممنوع و متخلف به مجازات قانونی مندرج در ماده ۶۴۸ قانون مجازات اسلامی محکوم خواهد شد.

ماده ۲۲۶ - در صورتی که مصلحت طفل اقتضاء نماید رسیدگی در قسمتی از مراحل دادرسی در غیاب متهم انجام خواهد گرفت و در هر حال رأی دادگاه حضوری محسوب می‌شود.

ماده ۲۲۷ - دادگاه به دادخواست مدعی خصوصی برابر مقررات رسیدگی کرده و حکم مقتضی صادر می‌نماید، حضور طفل در دادگاه ضروری نیست.

ماده ۲۲۸ - در صورتی که یک یا چند طفل با مشارکت یا معاونت اشخاص دیگر مرتکب جرم شده باشند به جرائم اطفال در دادگاه رسیدگی کننده به جرائم اطفال رسیدگی خواهد شد.

ماده ۲۲۹ - دادگاه رسیدگی کننده به جرائم اطفال حسب گزارشهایی که از وضع اطفال و تعلیم و تربیت آنان از کانون اصلاح و تربیت دریافت می‌کند می‌تواند در تصمیمات قبلی خود یک بار تجدید نظر نماید، به این طریق که مدت نگهداری را تا یک چهارم تخفیف دهد.

ماده ۲۳۰ - آراء دادگاه رسیدگی کننده به جرائم اطفال برابر مقررات مربوط قابل تجدید نظر می‌باشد.

ماده ۲۳۱ - اختصاصی بودن بعضی از شعب دادگاه‌های عمومی مانع از ارجاع سایر پرونده‌ها به آن شعب نمی‌باشد.